

NAGY KATALIN

A szülőkhöz való kötődés és a szülői arc vonzerejének kapcsolata

Bevezetés

A szülő-gyerek kapcsolat már régóta a tudósok figyelmének középpontjában áll. Az evolúciós pszichológia képviselői szerint az anya és gyermeke között kialakuló kötődésnek adaptív célja van, mégpedig, hogy biztosítsa az utód túlélési lehetőségét, aki rendkívül fejletlenül jön a világra, ezért gondozója segítségére szorul.¹ A szóban forgó kapcsolatban fontos szerepet játszik az arc, mivel az ember barát- és párválasztását befolyásolja a másik személy kinézete, arcvonásai, melyek sok egyéb mellett a fenotípusos kondícióról és az egészségről is közvetítenek információkat.² Jelen kutatás célja, hogy feltárja, milyen hatással van a szülőkkel való kapcsolat a későbbi párválasztásra, és megpróbáljon magyarázatot adni arra, milyen evolúciós mechanizmusok játszanak szerepet a folyamatban.

Homogámia az emberek körében

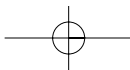
Az elmúlt évek kutatásai alátámasztották azt a régóta meglévő sejtést, hogy a házaspárok sok tulajdonság alapján (pl. kor, egyes személyiségjellemzők stb.) hasonlítanak egymáshoz,³ de Thiessen és

¹ CZIBOR Andrea: „Szülő-gyermek kapcsolatok”, in: BERECZKEI Tamás – PAÁL Tünde (szerk): *A lélek eredete – Bevezetés az evolúciós pszichológiába*, Gondolat, Budapest, 2010.

² THORNHILL, Randy – GANGESTAD, Steven W.: „Facial attractiveness”, *Trends in Cognitive Sciences*, 1999/3.

³ BERECZKEI Tamás – GYURIS Petra – KÖVES Panna – BERNÁTH László: „Homogámia, genetikai hasonlóság, imprinting. A szülői modellek szerepe a párválasztási preferenciák kialakulásában”, *Magyar Pszichológiai Szemle*, 2003/4., 473–494.

KOCSOR Ferenc – REZNEKI Rita – JUHÁSZ Szabolcs – BERECZKEI Tamás: „Preference for Facial Self-Resemblance and Attractiveness in Human Mate Choice Archives of Sexual Behavior”, 2011 DOI: 10.1007/s10508-010-9723-z.

munkatársai kutatásaikkal már a fizikai és pszichológiai hasonlóságot is alátámasztották.⁴ A homogámiának, vagyis annak a jelenségnek, hogy az emberek és az állatok tartós kapcsolataikban magukhoz viszonylag hasonló párt választanak, adaptív jellege van.

Ezt alátámasztva kimutatták, hogy a homogámia növeli a kapcsolattal való elégedettséget, a házasság stabilitását. A genetikai markerelemzések szerint a hasonló párok génjeik tekintetében is nagyobb rokonságot mutatnak, mint más, véletlenszerűen egymás mellé sorolt személyek. Tehát a homogámia nemcsak a fenotípusos hasonlóságot növeli az egyedek közt, hanem a genetikai egyezési arányát is.⁵

Az evolúciót kutató szakemberek több olyan elképzelést megfogalmaztak, mellyel a hasonlóság alapján történő párválasztásra kerestek magyarázatot. Ezek közül az egyik kiemelkedő Thiessen és Gregg elképzelése, akik Hamilton rokonszelekció-elméletét gondolták tovább.⁶ Utóbbi szerint a rokonoknak való segítségnyújtás „adaptív stratégia az altruista szempontjából, hiszen ha tettevel kedvezően befolyásolja egy vagy több rokona túlélését és szaporodását, úgy saját génjeinek a rokonban lévő másolatait is segíti tovább terjeszteni a következő generációban.”⁷ Thiessen és Gregg kutatásaikban arra jutottak, hogy az élőlények nemcsak vérrokonaikat segítik, hanem azokat is, akikkel nem rokonok, de közös géneket hordoznak. Az állatoknak tehát olyan adaptív stratégiákat kellett elsajátítaniuk, melyek segítségével képesek felismerni a génrokonságot mutató külső jegyeket. Mivel pedig ezek a genetikai tényezőktől függenek, az egyedek a genetikai hasonlóság detektálására is képessé váltak.⁸ A fenotípusos jegyek egyik kiemelt hordozója többek között az arc,⁹ amelyet saját kutatásunkban vizsgálni is fogunk.

Mivel a szinte teljes homogámia ugyanúgy veszélyeket hordoz, mint a heterozigótaság magas foka, ezért az élőlények, köztük az ember is, arra törekszenek, hogy optimális egyensúlyt tartsanak fenn a genetikai változatosság és a genetikai hasonlóság között. Ezt a jelenséget Bateson optimális génrokonságnak nevezte.¹⁰

⁴ BERCZKEI Tamás – GYURIS Petra – KÖVES Panna – BERNÁTH László: i. m.

⁵ BERCZKEI Tamás – GYURIS Petra: „Ödipusz-komplexus, párválasztás, imprinting; egy freudi koncepció lehetséges újraértelmezése”, *Thalassa*, 2007/2–3., 141–164.

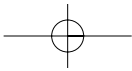
⁶ BERCZKEI Tamás – GYURIS Petra – KÖVES Panna – BERNÁTH László: i. m.

⁷ BIRKÁS Béla: „Önztelesség, támogatás, nagylelkűség”, in: BERCZKEI Tamás – PAÁL Tünde (szerk): i. m.

⁸ BERCZKEI Tamás – GYURIS Petra – KÖVES Panna – BERNÁTH László: i. m.

⁹ THORNHILL Randy – GANGESTAD Steven W.: i. m.

¹⁰ BERCZKEI Tamás – GYURIS Petra: i. m., 148.

A párválasztásban a homogámia felé történő eltolódás a vérfer-tőzés veszélyét rejtene magában, melynek elkerülésére az évek so-rán adaptív stratégiákat alakítottak ki az egyedek. A XIX. századi Westermarck szerint azon személyek között, akik azonos szociális környezetben nevelkednek, szexuális elutasítás (averzió) alakul ki. Ezt az elgondolást erősítette meg az a vizsgálat is, mely az izraeli kibucok lakóit vizsgálta. Itt azt találták, hogy a születésüktől együtt nevelkedő gyerekek soha nem lépnek házastársi kapcsolatba, nem éreznek egymás iránt szexuális vonzalmat. Bár a folyamatot a tudó-sok még nem értik teljesen, az eddigi kutatások a szagok kiemelt je-lentőségét támasztották alá.¹¹

Szülői és szexuális imprinting

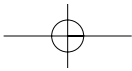
A bel- és kültenyészet közti egyensúly megtalálása, egyéb más té-nyezők mellett, a szexuális imprintingnek is köszönhető. Az imprinting, vagy magyarul bevésődés, „olyan gének által irányít-tott (kanalizált) tanulási folyamat, amelynek során a szülőkkel folytatott korai kapcsolatokból származó tapasztalatok erőteljesen formálják az utód későbbi viselkedését, szociális kompetenciáját”. A fogalom Karl Lorenz munkásságához köthető. Két fajtáját írták le a bevésődésnek: a szülői és a szexuális imprintinget. Előbbi ér-telmében a szülők és a gyermekek közti kölcsönös ingerek és vá-laszok „erősítik a közöttük lévő fizikai és érzelmi kötődést”. A má-sik fogalom szerint pedig az ilyen korai időben szerzett élmények a későbbiek során befolyásolják majd a felnövő gyerek párválasz-tását. A szülői imprintingről Bowlby, Stern és más nagy kutatók tevékenysége során már sok ismeretet sikerült összegyűjtenünk.¹² Bowlby kutatása szerint a kötődés a gyermek születése utáni első két évben alakul ki, s a szülő és gyerek közti viszony a későbbi kapcsolatok modellje lesz. Elképzeléseit később Harlow és mun-katársai támasztották alá rézuszmajmokkal végzett híres kísér-letükkel.¹³

A szülői imprintinghez képest a szexuális imprinting igazolására szolgáló kutatások száma sajnos csekély. Bereczkei és Csanaky

¹¹ Uo.

¹² Uo.

¹³ COLE, Michael – COLE, Sheila R.: *Fejlődéslektan*, Osiris, Budapest, 2006.

(2001)¹⁴ vizsgálata kimutatta, hogy azok a nők, akik kedvezőtlen családi környezetben nevelkednek, korábban mennek férjhez és vállalnak gyereket. Emellett szignifikáns összefüggést találtak az élettörténeti stratégia és a mortalitás között is, ugyanis az előnytelenebb körülmények között élők körében magasabb volt az elhunyt testvérek száma. Mások igazolták, hogy a vegyes házasságokban a lányok inkább az apjuk, a fiúk inkább az anyjuk etnikumából választanak párt maguknak, egyes kutatók pedig azt találták, hogy az apa és veje szem és hajszín tekintetében inkább hasonlít egymáshoz, mint az anya és a veje szőben forgó jellemzői. Bár ezek a tanulmányok azt sugallják, hogy erős kapcsolat áll fenn az ellentétes nemű szülőhöz való kötődés és a párválasztás között, magáról a kapcsolatról keveset mondanak el.¹⁵

Vizsgálatunkkal összhangban lévő kutatások rövid bemutatása

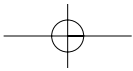
A kötődés és az arcok közötti kapcsolat mostanában több vizsgálat alapját, kiegészítőjét képezte. A szülő-gyerek kapcsolatot az idézésre kerülő vizsgálatok során minden esetben az EMBU kérdőív rövidített változatával kutatták. Bereczkei és munkatársai 2003-ban azt találták, hogy azok a férfiak, akiknek gyerekkorukban inkább volt részük anyai elutasításban, kevésbé választottak az anyához hasonló párt. Tehát azok az anyák váltak fiaik párválasztási mintájává, akik kedvezőbb környezetet tudtak számukra gyerekkorukban biztosítani. A kutatási minta azonban elég kicsi (33 család), így az adatok további megerősítést igényelnek.¹⁶

Egy másik kutatásnál a kísérleti személyeknek két kép közül kellett kiválasztaniuk, melyiket tartják vonzóbbnak. Az alanyok kizárólag nők voltak. A kísérlet előtt két héttel képeket kértek tőlük, melyeken ők maguk szerepeltek. Ezeket aztán egy morfoló program segítségével átlagarcokba „illesztették”. A kísérlet során aztán az arcokat az alanyok két véletlenszerűen rendezett egységben nézték meg, melyeknél az egyik blokk női, míg a másik férfi arcokból

¹⁴ BEREZKEI, Tamás – CSANAKY, András: „Stressful family environment, mortality, and child socialization: life-history strategies among adolescents and adults from unfavourable social circumstances”. *Int. J. Behav. Dev.* 25, 501–508. Absztrakt forrása: <http://jbd.sagepub.com/content/25/6/501.short> (Letöltés ideje: 2011. június 13.)

¹⁵ BEREZKEI Tamás – GYURIS Petra: i. m.

¹⁶ BEREZKEI Tamás – GYURIS Petra – KÖVES Panna – BERNÁTH László: i. m.
BEREZKEI Tamás – GYURIS Petra: i. m.

állt. A teszt végén EMBU kérdőívet töltöttek ki, amivel a szülőkhöz való kötődést vizsgálták meg. Az eredmények azt mutatták, hogy azok a nők, akik érzelmileg közelebb álltak az apjukhoz, de az anyjukhoz nem, inkább választották az ellentétes nemű arcok közül azt, amelyikbe a saját arcuk volt morfolva, de az azonos nemnél nem találtak ilyen kapcsolatot. Ezzel a szexuális imprinting létét erősítették meg, mivel a személy saját arcában, a genetikai öröklésnek köszönhetően, a szülő vonásai is felfedezhetők.¹⁷

Hipotézis

Az előbbieken bemutatott kutatásokhoz igazodva azt feltételezem, hogy:

- a szexuális imprinting jelensége szerint az emberek, ha lehetőségük van két személy közül választani, preferálni fogják a szüleikhez inkább hasonlító személyeket, és vonzóbbnak is fogják találni őket.
- azok a személyek, akik jobb kapcsolatot ápolnak a szüleikkel, vonzóbbnak ítélik a szülőkhöz hasonlító embereket, és inkább választanak hozzájuk hasonló párt, mint azok, akiknek nem ilyen volt a kapcsolatuk. A hasonlóság preferálása a szülőkhöz való kötődés erősségének függvénye.

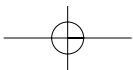
Módszer

A minta bemutatása és a kísérlet előkészületei

A kísérletben 57 nő (átlagéletkor 21,74 év, szórás 2,328) és 42 férfi (átlagéletkor 24,075 év, szórás 4,994) vett részt. Az adatok összegyűjtése egy nagyobb kutatócsoport munkájának köszönhető.

A résztvevőktől előzetesen fényképeket kértünk saját magukról és szüleikről. Azoktól a személyektől, akiknek szülei közül az egyik fél elhagyta a családot vagy meghalt, azt kértük, hogy lehetőség

¹⁷ WATKINS, Christopher D. – DEBRUINE, Lisa M. – SMITH, Finlay G. – JONES, Benedict C. – VUKOVIC, Jovana – FRACCARO, Paul: „Like father, like self: emotional closeness to father predicts women’s preferences for self-resemblance in opposite-sex faces”, *Evolution and Human Behavior*, 32., 2011, 70–75.

szerint arról az emberről hozzanak képet, akivel több időt voltak együtt (tehát ha a mostoha szülőjével él már 12 éve a 18 éves alany, akkor róla kértünk képet). A képeket vagy én, vagy az alanyok készítették el, meghatározott feltételeknek megfelelően. Erről a kísérleti személyeket pontosan tájékoztattam. A kritériumok a következők voltak: egyszínű, lehetőleg fehér háttér; semleges arc; szembe nézzenek a kamerával, és minél élesebb legyen a felvétel. Ha valamelyik feltétel nem valósult meg, új képeket kértünk, vagy kizártuk az alanyokat a kísérletből.

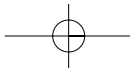
Az összegyűlt képekből a Psychomorf nevű program segítségével készítettünk morfokat. Ehhez nyolc átlagarcot használtunk fel, nemenként négyet-négyet. Az átlagarcok vonzereje különböző volt. A férfi arcok között volt egy maszkulin, egy feminin és két átlagosan férfias arc, míg a női arcok között egy nagyon vonzó, két átlagosan vonzó és egy kevésbé vonzó arc volt található. A morfolás során az átlagarcokba 50%-ban beültettük az egyedi arcokat úgy, hogy az egyedi és a vele azonos nemű és korú átlagarc közti különbséget vittük át az átlagarcba. A nem és kor egyeztetésével elkerültük a képek feminizációját/maszkulinizációját. Tehát az átlagarcok annyit változtak, amennyire az egyén eltér saját nemének és korának átlagától.

A tablókat, melyeken egyszerre két-két kép szerepelt, a GIMP nevű program készítette el. Mind a négy átlagarcból hat tabló készült, melyeken az anya, az apa, a kísérleti személy és egy kontroll kép volt minden lehetséges módon kombinálva. A képek elrendezésénél fontos volt az adaptációs, fáradási vagy egyéb hatás elkerülése.

A képeket a kísérlet során DMDX programmal vetítettük le, mely randomizálta a sorrendet aszerint, hogy négy egymást követő képpár között ne szerepeljen két azonos típusba tartozó (tehát négy egymás után mutatott kép között nem volt pl. nők esetében két erősen maszkulin típusú morfolt arc).

Az eljárás menete

A kísérletet nyugodt környezetben vettem fel. Minden alanyt – lehetőségemhez mérten – tájékoztattam a kísérletről és feladatairól a vizsgálat kezdetén. Az érdeklődőket a tesztek felvétele után részletebben is tájékoztattam. Először a tablókat mutattam meg. A képeket az alanyok vonzerő szerint pontozták. Eredményeiket egy papír alapú táblázaton vezették. A kérésem az volt, hogy minden képet egy 1–9-ig terjedő skálán (1=legkevésbé vonzó, 9=nagyon vonzó) helyezzenek el, de lehetőleg a két egymás mellett megjele-

nő kép ne kapja ugyanazt a pontszámot. A következő képre a bal vagy a jobb egérgomb megnyomásával léptek. Időkorlát nem volt megszabva. A reakcióidőket és azt, hogy melyik egérgombot nyomta le az illető, a program regisztrálta. Amikor ezzel végeztek, a négy átlagarcot is értékelték. Ez azért volt fontos, hogy lássuk, ők is azokat az arcokat tartották-e vonzónak, amelyeket mi.

Ezután következett a tesztek kitöltése. Saját kutatásom szempontjából az EMBU rövidített változatára volt szükségem. Ez a teszt retrospektív módszerrel vizsgálja az észlelt szülői nevelői viselkedést. A kérdőív rövidített változatát Arrindell és munkatársai dolgozták ki, akik több országra kiterjedő vizsgálatuk során (melyek között Magyarország is szerepelt) egy 23 tételből álló kérdéssort állítottak össze. A kérdések három faktor szerint rendeződtek. Ezek az Érzelmi melegség, Túlgýmólitás és Elutasítás.¹⁸

A vizsgálat végén megkérdeztem az alanyokat, hogy szerintük mi a kutatás célja, és aki erre rájött és felismerte a morfokat, kizártuk a kísérletből.

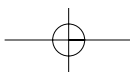
Eredmények

Az adatokat az SPSS 17.0 program segítségével elemeztük ki. Minden adatot bevittünk egy táblázatba. A képeket úgy jelöltük, hogy a bal oldali volt a 0, és a jobb oldali az 1. A vonzalompontok közötti különbségeket úgy vittük be, hogy a bal oldali képre adott pontszámból kivontuk a jobboldali értéket. Ezért ha a statisztikai adatoknál negatív értéket kapunk, az azt jelenti, hogy a jobb oldalra helyezett képet preferálták az alanyok.

1. hipotézis vizsgálata

Először egy χ^2 -próbát futtattunk le az adatokon, külön kezelve a férfiakat és a nőket. Ez a vizsgálati módszer azt mutatja meg, hogy a tablok jobb és bal képét nézve milyen a választások eloszlása. A nullhipotézis ebben az esetben az, hogy nincs különbség a választások gyakorisága között. A nőknél végzett vizsgálat egy tablo

¹⁸ ARRINDELL, Willem A – SANAVIO, Ezio – AGUILAR, Guido – SICA, Claudio – HATZICHRISTOU, Chryse – EISEMANN, Martin – RECNOS, Luis A. – GASZNER Péter – PÉTER, Mónika – BATTAGLIESE, Giuseppe – KÁLLAI János – VAN DER ENDE, Jan: „The development of a short form of the EMBU: Its appraisal with students in Greece, Guatemala, Hungary and Italy”. *Personality and Individual Differences*, 27., 613–628.

esetében talált szignifikáns eredményt, a 16-os tablónál, melynél az egyik kép a két közepesen maskulin átlagarc egyike volt. Itt a nők többsége inkább a bal oldalon található kontroll arcot preferálta. Ez az eredmény nem igazolta hipotézisünket, mivel nem az apára hasonlító arcot választották. ($\chi^2(1)=4,083$ $p<0,05$)

A férfiaknál már találtunk egy gyenge kapcsolatot, mely alátámasztja elképzelésünket, ugyanis a 19-es tablónál az alanyok többsége inkább a jobb oldalon lévő anyához hasonló arcot választotta. ($\chi^2(1)=5,769$ $p<0,05$) De ezt is csak egy átlagarcnál tudtuk kimutatni a négyből, így messzemenő következtetéseket nem vonhatunk le.

Megnéztük azt is, hogy azoknál a tablónál, ahol az apához, illetve az anyához hasonló morfok közül kellett választaniuk az alanyoknak, a választási gyakoriság között van-e valamilyen különbség, de itt sem találtuk szignifikáns eredményeket egyik nemre nézve sem.

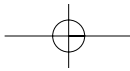
2. hipotézis vizsgálata

Ezt követően korreláció vizsgálatot végeztünk Pearson-próbával. Ennek során mindkét nem mindkét szülőjére vonatkoztatva megnéztük, hogy az adott szülői morfot tartalmazó tablók és az EMBU kérdéseire adott, faktoronként összesített pontszámok között milyen összefüggést találunk.

A nők és anyjuk kapcsolatában egy helyen találtunk szignifikáns eredményt, méghozzá a Túlglyámoltítás és a 7-es tabló tekintetében. ($r=0,302$ $p<0,05$) Ennek értelmében azok a nők, akik gyerekkorukban nagyobb túlglyámoltításban részesülnek, valószínűleg inkább választanak az anyjukhoz hasonló partnert párjuknak.

A férfiaknál már több összefüggést találtunk. Az Elutasítás tekintetében két tablóra is szignifikáns eredmény jött ki, és egy tablónál találtunk tendenciát. A 7-es és 14-es tablónál az anyához morfolt arc a bal oldalon helyezkedett el. Eredményeink azt mutatják, hogy azok a férfiak, akiknek gyerekkorukban több elutasításban volt részük, kevésbé tartották vonzónak az anyjukhoz hasonló arcú képet. (7-es tablónál: $r=0,356$ $p<0,05$; P14: $r=0,309$ $p=0,067$ – tendencia) A 19-es tablónál is ugyanezt kaptuk, a negatív Pearson-érték pedig azzal magyarázható, hogy itt a jobb oldalon helyezkedett el az anyához hasonló arc. Ennél a tablónál nagyon erős szignifikanciát találtunk, és az adatok közti korreláció is közepesnek mondható már. (19: $r=-0,474$ $p<0,01$) Az Érzelmi melegség tekintetében szintén tendenciát találtunk a 14-es tablónál ($r=-0,307$ $p=0,65$), mely szerint minél nagyobb volt az érzelmi melegség a

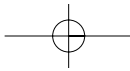
gyermek és a szülő között, annál inkább vonzóan ítélték meg az anyához hasonló arcot. Túlgámolításnál pedig a 2-es és a 19-es táblóra mutattunk ki tendenciát (2: $r=-0,284$ $p=0,088$; 19: $r=-0,310$ $p=0,062$). Mindkét esetben a jobb oldalon volt az anyához hasonló arc. Ennek értelmében azok a férfiak, akiknek nagyobb túlgámolításban volt részük gyerekkorukban, inkább a kontroll arcot találták vonzóan.

Az apával kapcsolatos korrelációkat is először a nőekkel kapcsolatban mutatom be. Itt megint csak az Elutasítás tekintetében találtunk összefüggést. A 9-es és 21-es táblókat megtekintve, ahol az apához hasonló arc pont ellentétesen helyezkedett el (egyszer a bal, más-szor a jobb oldalon), azt találtuk, hogy azok a nők, akiknek nagyobb elutasításban van részük az apa részéről, kevésbé választanak az apjukhoz hasonló párt. (9: $r=0,366$ $p<0,05$ és 21: $r=-0,367$ $p<0,05$)

Férfiak és apjuk kapcsolatának vizsgálata pedig azt mutatta, hogy azok a férfiak, akik gyerekkorukban apjuk felől nagyobb túlgámolítást éreztek, inkább választják a kontroll arcot, de itt csak tendenciát találtunk. (21: $r=-0,301$ $p=0,062$)

Összegzés

Kutatásunk összességében igazolta elvárásainkat, még ha nem is kaptunk olyan erős eredményeket, mint szerettük volna. Az első hipotézist sajnos nem sikerült alátámasztanunk. Nem találtunk arra vonatkozó adatot, hogy a szülői arcok és a kontroll arcok preferálása között jelentős eltérés lenne, mivel az eredmények nem mutattak különbséget a kontroll és szülőkhöz morfolt arcok választásának tekintetében. A második hipotézis statisztikai adatait szemlélve azonban pár szignifikáns eredményt, és sok, az elképzelésünk irányába mutató tendenciát találtunk. A korábbi vizsgálatokat szemlélve meg tudtuk erősíteni a Bereczkei és munkatársai által 2003-ban lefolytatott kutatás adatait. Ők, mint fentebb említettem, arra az eredményre jutottak, hogy azok a férfiak, akikkel szemben gyerekkorukban anyjuk több elutasítást mutatott, kevésbé választották az anyához hasonló morfolt arcot. A mi eredményeink az anya-fiú kapcsolat vizsgálatában ugyanezt mutatják, kiegészítve azzal, hogy nálunk tendencia mutatkozott az EMBU kérdőív másik két faktorában is, melyek ezt a feltevést erősítették meg. Legtöbb használható adatunkat mi is ebben a korrelációs táblázatban találtuk.

Vizsgálatunk során össze tudtuk hasonlítani a nők és a férfiak párválasztását. Adataink valószínűsítik a szexuális imprinting meglétét mind a két nem esetében, mely befolyásolja a homogám párválasztást. Szintén találtunk meggyőző adatokat, hogy a szülő és gyermeke között gyerekkorban lévő kapcsolat hatása a későbbi párválasztásban mutatkozó preferenciákban érzékelhető lesz, tehát azok a személyek, akiknek jobb kapcsolatuk volt szüleikkel, inkább választanak hozzájuk hasonló partnert. Eredményeink a férfiak esetében meggyőzőbbek voltak, ez azonban betudható annak is, hogy a nők párválasztását egyéb tényezők is (pl. menstruációs ciklus) befolyásolják, amelyeknek pontos hatását és mechanizmusát további vizsgálatokkal kell még ellenőrizni.

A mi alanyaink között nem szerepeltek olyan személyek, akiket életük nagyobb részében mostohaszülő nevelt, ezért érdemes lenne velük is összehasonlító vizsgálatot lefolytatni. Feltételezésünk szerint, a fenotípusos illesztés miatt, az emberek jobban preferálják a mostohaszülőhöz hasonlító személyeket genetikai szülőjükkel szemben, ha életük során az előbbiekkal volt hosszabb kapcsolatuk. Természetesen ezt is befolyásolja az adott szülőhöz való kötődés, amit mindenképp figyelembe kellene venni.

Köszönetnyilvánítás

Szeretném megköszönni Kocsor Ferencnek a támogatását, aki konzulensem volt, és tudásával, javaslataival hozzájárult tanulmányom elkészítéséhez.

Ezenkívül pedig szeretném megköszönni a munkacsoport többi tagjának is a segítségét, akiknek az összegyűjtött adatait felhasználhattam.